

Дмитро Олегович КРОНІКОВСЬКИЙ

кандидат економічних наук, доцент,
викладач кафедри автоматизації процесів управління,
Національний університет харчових технологій
E-mail: kronikovsky@gmail.com

**АНАЛІЗ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОНДИТЕРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
УКРАЇНИ**

Кроніковський, Д. О. Аналіз експортно-імпортної діяльності кондитерської промисловості України [Текст] / Дмитро Олегович Кроніковський // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 17. – № 2. – С. 81-88. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Український ринок кондитерських виробів завершив етап свого формування і знаходиться в стані жорсткої конкурентної протидії. Утримання і заохочення нових споживачів можливе за рахунок новинок продукції, рекламної та маркетингової політики, пошуку нових ринків збуту переважно за рахунок експорту.

Мета. Проаналізувати експортно-імпортну політику кондитерської промисловості України. Встановити загальні тенденції, динаміку та фактори впливу, перспективи розвитку.

Метод (методологія). Кондитерська промисловість України експортноорієнтована і, починаючи з 2010 р. по 2012 роки, постачає на зовнішні ринки близько 43-44 % продукції внутрішнього виробництва. У 2012 році експорт кондитерських виробів Україною склав 438,9 тис. тонн, що лише на 1 % більше, ніж у 2011 році. Якщо порівнювати обсяги українського експорту з 2006 роком, то можна зробити висновок про стрімке зростання виробництва та розширення кордонів для вітчизняних експортерів, адже експорт зріс більше ніж у 1,5 рази. У 2012 р. галузь експортувала на суму 1,1 млрд. дол. США, що становить близько 15 % усього обсягу експорту харчової продукції з України. Розглядаючи статистичні дані імпорту України, можна зробити висновок про зворотну тенденцію: обсяги імпортованих кондитерських виробів постійно зменшуються. Обсяги імпорту в Україну за 2012 р. скоротилися на 2 % у вартісному вияві, або на 33 % – у натуральному. Встановлено, що структура імпорту та експорту кондитерської продукції за країнами є незмінною останні 10 років, що саме по собі є гарною тенденцією впевненості вектора розвитку.

Результати. Український експорт усіх видів кондитерської продукції за останні 10 років значно перевищує імпорт. За аналізований проміжок 2006-2012 років, приріст за експортом склав 164 %, у той час, як за імпортом – лише 106 %. При цьому з кожним роком розрив показників стає більшим, що свідчить як про задоволення внутрішнього попиту України різноманітним кондитерською продукцією, так і її відповідність світовим стандартам та вподобанням.

Ключові слова: кондитерська промисловість України; імпорт; динаміка експорту; структура експорту; потенціал розвитку; сегменти кондитерського виробництва.

Dmytro Olegovych KRONIKOVSKYY

PhD in Economics, Associate Professor,
Lecturer,
Department of Automatization Processes of Control,
National University of Food Technologies
E-mail: kronikovsky@gmail.com

ANALYSIS OF EXPORT-IMPORT ACTIVITIES OF UKRAINE'S CONFECTIONERY INDUSTRY

Abstract

Introduction. Ukrainian market of confectionery has completed stages of its formation and is in a tough competitive counteraction. Maintenance and encourage of new customers become possible only in case of introduction of new products, advertising and marketing policies, search of new sales markets, mainly through exports.

© Дмитро Олегович Кроніковський, 2014

Purpose is to analyze the export and import policy of confectionery industry of Ukraine and to establish general trends, dynamics and impact factors and prospects.

Method (methodology). Confectionery industry of Ukraine is export-oriented and since 2010 to 2012 supplies to foreign markets about 43-44% of domestic products. In 2012, export of confectionery industry of Ukraine has been equal to 438.9 thousand tones that is only 1% more than in 2011. Comparing Ukrainian exports to 2006, it is possible to conclude that the rapid growth of production and extension of the domestic exporters as the export has increased more than 1.5 times. In 2012 the industry exported the goods that worth \$ 1.1 billion, representing about 15% of total food exports from Ukraine. Considering the statistics imports of Ukraine, we can conclude the opposite trend: the volume of imported confectionery is constantly decreasing. Imports of confectionery in Ukraine during 2012 has decreased by 2% in value terms. It has been established that the structure of imports and exports of confectionery products stays stable during the last 10 years, which is a guarantee of confidence and further development.

Results. The level of Ukrainian exports of all kinds of confectionery products for the last 10 years is higher than imports. During the analyzed period of 2006-2012, the growth of exports is 164%, while imports - only 106%. Thus every year gap parameter becomes larger. It indicates the satisfaction of domestic demand of Ukraine by the variety of confectionery products, and its compliance with international standards.

Keywords: confectionery industry of Ukraine; import; export dynamics; export structure; development potential; confectionery market segments.

JEL classification: L16, L17

Вступ

Для того, щоб отримати повну картину структури кондитерського ринку України, паралельно для порівняння нами було розглянуто світовий кондитерський ринок. Світовий кондитерський ринок, як і український, також поділяють на три сегменти: шоколадний, борошністий та цукровий. Згідно з проаналізованою інформацією, у 2012 р. світова кондитерська галузь була оцінена майже в 150 млрд дол. США, у той час, як у 2009 р. внаслідок світової фінансової кризи ця величина склала лише 54 млрд дол. США і тільки у середині 2010 року кондитерський ринок зміг досягти колишнього розквіту. Багато в чому таке зростання завдячує розвитку галузі в Західній Європі, США, на ринках Бразилії та Китаю. Але слід зазначити, що, незважаючи на загальний спад у галузі у 2008-2009 роках, попит на кондитерські вироби преміум-класу в цей період зростає [1].

Аналізом розвитку кондитерської галузі займалися такі науковці як Кравчук Н. В., Тюха І. В., зокрема питаннями розвитку кондитерства в Україні – Шестак О. В., Стрельникова Д. та ін. [1-3]. Проте їх праці мали загальний характер та описували питання експорту та імпорту лише загальною, не заглиблюючись у динамічні, структурні та сегментні зрушення.

Мета та завдання статті

Мета статті – проаналізувати експортно-імпортну політику кондитерської промисловості України та встановити загальні тенденції, динаміку та фактори впливу і перспективи розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

У 2012 році обсяг виробництва кондитерської промисловості України досягнув 1089 тис. тонн з річним оборотом близько 17 млрд грн. Майже половина кондитерських виробів України йде на експорт. У 2012 році експорт кондитерських виробів склав 438,9 тис. тонн, що лише на 1 % більше, ніж у 2011 році. Проте, якщо порівнювати обсяги сучасного українського експорту з 2006 роком, то можна зробити висновок про стрімке зростання виробництва та розширення кордонів для вітчизняних експортерів, адже експорт зріс більш ніж у 1,5 рази (рис. 1).

Розглядаючи статистичні дані імпорту України, можемо зробити висновок про зворотну тенденцію: обсяги імпортованих кондитерських виробів постійно зменшуються. Обсяги імпорту кондитерських виробів в Україну за 2012 р. скоротилися на 2 % за вартісним виявом або на 33 % за натуральним. Якщо в 2006 році нами було імпортовано близько 139 тис. тонн, то у 2012 році цей показник становив 76,5 тис. тонн, тобто на 45 % менше. Це свідчить про задоволення внутрішнього попиту вітчизняною продукцією. Основними постачальниками солодкої продукції в Україну є Росія, Литва, Польща, Італія, Нідерланди та Німеччина.

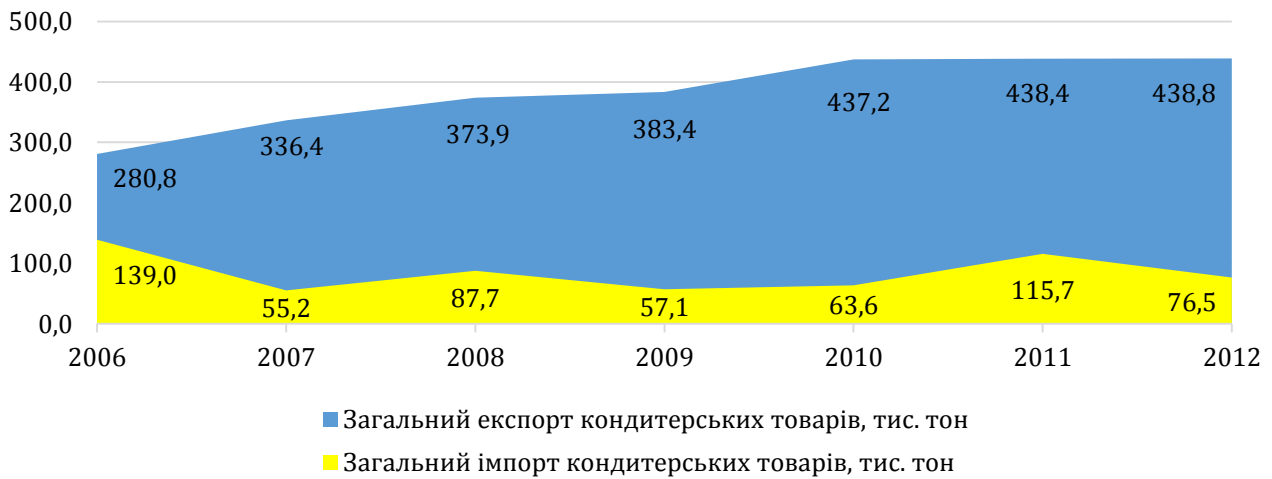

Рис. 1. Загальний експорт кондитерських виробів у кількісному вияві

Обсяги експорту та імпорту у вартісному вияві зображені на рис. 2.

Рис. 2. Загальний експорт кондитерських виробів у вартісному вияві

Так у 2011 році імпорт кондитерських виробів склав у грошовому вияві 298,5 млн дол. США. Вже у 2012 році цей показник зменшився на 2 %. Найменше було витрачено на імпорт у 2009 році, що насамперед пов'язано із кризовою ситуацією в Україні та світі загалом.

Аналіз динаміки приросту експорту кондитерських виробів порівняно з їх імпортом свідчить про швидші темпи зростання експорту, ніж імпорту. Так за аналізований проміжок 2006-2012 років приріст за експортом склав 164 %, у той час, як за імпортом – лише 106 %. При цьому з кожним роком розрив показників стає більшим, що свідчить як про задоволення внутрішнього попиту України різноманітним кондитерською продукцією, так і її відповідність світовим стандартам та вподобанням.

Кондитерська промисловість України експортноорієнтована і, починаючи з 2010 р. по 2012 р., постачає на зовнішні ринки близько 43-44 % продукції внутрішнього виробництва. Так у 2012 р. галузь експортувала на суму \$1,1 млрд, що становить близько 15 % усього обсягу експорту харчової продукції з України (табл. 1).

Експорт з України цукристих кондитерських виробів зменшився на 9 % у грошовому вияві, а хлібобулочних зріс на 9 %, при цьому вартість експорту шоколадних залишилась без змін. Загалом останнє вказує на зміну споживчих переваг зовнішніх споживачів та на швидку реакцію українських виробників. Адже при зміні вектора попиту за видами швидко змінилася пропозиція, що дало змогу зафіксувати загальний рівень експорту на минулорічному показнику.

Опрацювання статистичного матеріалу показало, що український експорт усіх видів кондитерської продукції за останні 10 років значно перевищує імпорт. Так у 2012 році дельта за кондитерськими виробами з цукру в грошовому вияві склала 107 млн дол. США, за шоколадними виробами – 466 млн дол.

США, а за хлібобулочними – 245 млн дол. США, у той час, як у натуральному вияві вона становила 65 тис. т, 157 тис. т та 140 тис. т відповідно.

Таблиця 1. Обсяги експорту кондитерської продукції за основними категоріями

Експорт				
Сегмент виробництва	Кількість, кг	Вартість, тис. дол. США	Структура за кількістю, %	Структура за вартістю, %
Кондитерські вироби з цукру (також білий шоколад), без вмісту какао, в тому числі:	84 817 100,4	172 913,2	19,3	15,5
Жувальні гумки, у цукровій оболонці або без неї	908,0	31,2		
Інші	84 816 192,3	172 882,0		
Шоколад та інші готові харчові продукти з вмістом какао	194 866 634,1	633 155,1	44,4	56,9
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби	159 131 586,3	306 113,1	36,3	27,5
Пряники	1 846 561,3	2 670,2		
Печиво солодке сухе	89 429 281,3	144 181,9		
Вафлі та вафельні облатки	22 329 217,9	47 596,2		
ВСЬОГО	438 815 320,8	1 112 181,5	100,0	100,0

Дослідження структури експорту та імпорту дало змогу окреслити споживчі переваги як внутрішнього споживача, так і зовнішнього. Зроблено висновок, що середньостатистичні вподобання вітчизняних продуктів за кордоном та імпортних продуктів на теренах України збігаються у сегменті шоколадних виробів і складають 57 % загальної кількості спожитої кондитерської продукції. Водночас структура хлібобулочного сегменту різниться приблизно на 6 % (27 % експорту проти 21 % імпорту), а цукрового – 16 % проти 22 % відповідно (табл. 2).

Таблиця 2. Обсяги імпорту кондитерської продукції за основними категоріями у 2012 році

Імпорт				
Сегмент виробництва	Кількість, кг	Вартість, тис. дол. США	Структура за кількістю, %	Структура за вартістю, %
Кондитерські вироби з цукру (також білий шоколад), без вмісту какао:	19 692 300,5	65 134,1	25,7	22,2
Жувальні гумки, у цукровій оболонці або без неї	1 123 016,5	2 229,9		
Інші	18 569 284,0	62 904,2		
Шоколад та інші готові харчові продукти з вмістом какао:	37 992 706,4	167 002,4	49,7	57,0
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби	18 820 650,1	60 817,6	24,6	20,8
Пряники	105 186,1	274,4		
Печиво солодке сухе	5 516 943,6	18 089,1		
Вафлі та вафельні облатки	2 179 143,0	10 365,1		
ВСЬОГО	76 505 657,0	292 954,1	100,0	100,0

На рис. 3 зображена структура експорту та імпорту кондитерської продукції за видами. Як в імпорті, так і в експорті переважає шоколадний сектор. Найменші показники у виробів з цукру, які у натуральному та грошовому вияві становлять 19 % та 16 % відповідно. При цьому імпорт цукрових та хлібобулочних кондитерських виробів здійснюється майже на одному рівні.

Рис. 3. Структура українського експорту та імпорту кондитерських виробів за категоріями

Системний підхід дослідження, якого притримувались, скерував на дослідження не тільки структури за сегментами, але й структури за країнами експорту та імпорту. Встановлено, що структура імпорту та експорту кондитерської продукції за країнами є незмінною останні 10 років, що саме по собі є гарною тенденцією впевненості вектору розвитку. Проте, як вже зазначалося раніше, темп приросту вітчизняного експорту відносно експорту світу в кондитерській промисловості різняться не на користь України, тому політика стабільності в цьому випадку – це недостатній фактор успіху.

Варто зазначити, що найбільшим стратегічним партнером України як за імпортом, так і за експортом кондитерської продукції у 2012 році була Російська Федерація, яка охоплює більше 50 % загального експорту та імпорту за вартісним показником. Продукція вітчизняної кондитерської галузі експортується в 58 країн світу, розташованих на 5 континентах. Основний обсяг поставок кондитерських виробів в Україну традиційно надходить із Російської Федерації та країн Євросоюзу, на які припадає 94,38 % загального їх імпорту. Водночас більша частина експорту (86 %) припадає на країни-члени СНД.

З початку 2012 року ЄС наростив експорт кондитерської продукції і значно збільшив свою частку присутності на українському ринку. Помітно диспропорцію вітчизняної зовнішньої торгівлі: майже половина загального обсягу імпорту цієї продукції надходить до нас із країн ЄС, ми ж постачаємо лише 5 % від загального експорту. Через те сальдо зовнішньоторговельного балансу з ЄС не на нашу користь. Крім того, збільшили свою присутність на українському кондитерському ринку Туреччина й Китай (на 51 % і 27 % відповідно).

Структура імпорту країн ТОП 10 виглядає так: Російська Федерація, Польща, Німеччина, Італія, Нідерланди, Бельгія, Туреччина, Франція, Швейцарія та Австрія (рис. 4). На другому місці після Росії серед імпортерів можна виокремити Німеччину, Польщу та Туреччину залежно від виду продукції, що імпортується. У Росію завозиться 56 % від всього експорту України, що пов'язано з розташуванням деяких фабрик провідних гравців вітчизняного ринку на території сусідньої держави.

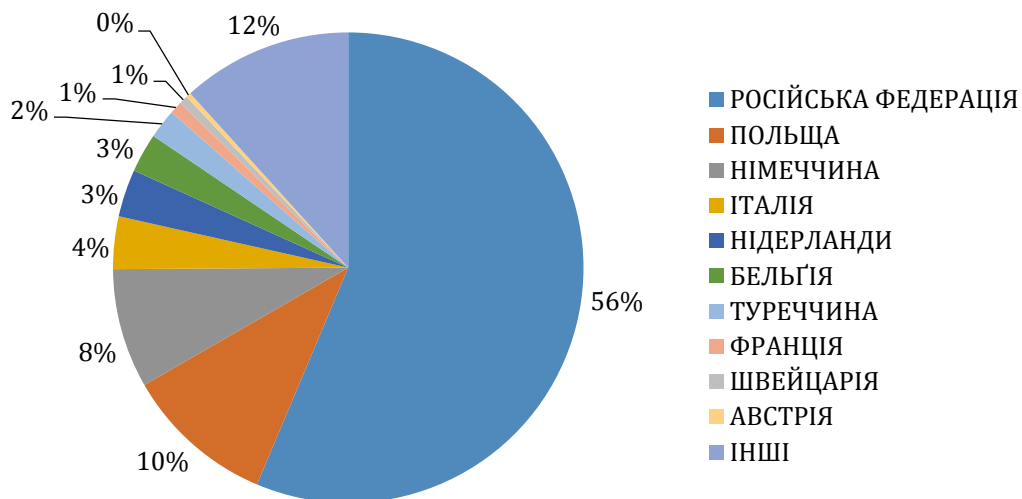

Рис. 4. Географічна структура імпорту Україною у вартісному вияві

Щодо експорту країни ТОП 10 розташувалися наступним чином: Російська Федерація, Азербайджан, Казахстан, Туркменістан, Білорусь, Латвія, Киргизстан, Грузія, Молдова, Монголія (рис. 5).

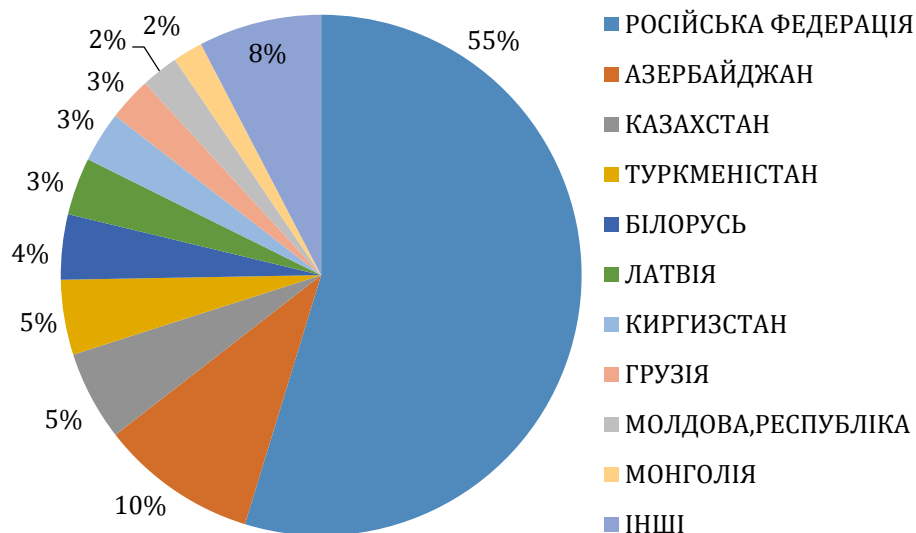

Рис. 5. Географічна структура експорту України у вартісному вираженні

Основним споживачем кондитерських виробів українського походження традиційно є Російська Федерація, куди надходить 55 % українського експорту цього виду продукції у вартісному вияві. Серед інших значних експортерів можна назвати Азербайджан, Казахстан та Туркменістан з частками 10 %, 5 % та 5 % відповідно.

На ринки країн Азії надходить до 10 % українського експорту, на ринки країн ЄС – 5,9 %, Північної та Південної Америки – 0,45 %, Африки – 0,03 %, Австралії та Океанії – 0,02 %.

Із 2008 р. по 2014 р. діють антидемпінгові заходи щодо імпорту карамельної продукції з України в Білорусь. Розмір мита становить 11,76 % та 23,9 %. Лише для трьох українських компаній (корпорацій «Roshen» і «Бісквіт-Шоколад» та ЗАТ «Житомирські ласощі») стягнення антидемпінгового мита призупинено з 7 жовтня 2009 р. за умови виконання прийнятих виробниками цінних зобов'язань [4].

Ринок Європейського Союзу має найбільший потенціал до збільшення поставок українських кондитерських виробів, оскільки його обсяг, за різними оцінками, у чотири рази перевищує обсяг відповідного ринку Російської Федерації. Однак українському експорту перешкоджають високі ставки ввізного мита, які діють у країнах Європейського Союзу. Вони за окремими кодами УКТЗЕД досягають 50 %. Свідченням значної закритості ринку країн-членів ЄС для українських експортерів кондитерських виробів є низькі обсяги поставок.

Серед передумов розвитку галузі: вирішення внутрішніх економічних проблем (подальше зниження регуляторного тиску, вдосконалення Податкового кодексу, митних процедур тощо); зняття обмежень на постачання українських кондитерських виробів, які запроваджені Росією, Казахстаном і Білоруссю; повна лібералізація торгівлі кондитерськими товарами з Євросоюзом.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Український ринок кондитерських виробів завершив етап свого формування і знаходиться в стані жорсткої конкурентної протидії. Утримання і заохочення нових споживачів можливе за рахунок новинок продукції, рекламної та маркетингової політики, пошуку нових ринків збуту (переважно за рахунок експорту).

Для формування висновку про досліджену ситуацію на кондитерському ринку України в розрізі потенціалу експорту було виконано SWOT-аналіз (табл. 3.)

Таблиця 3. SWOT-аналіз кондитерської галузі України з позицій експорту

Сильні сторони:	<ul style="list-style-type: none"> – Україна має багаті агроресурси зерна та цукрових буряків для виробництва борошна і цукру, які належать до основних інгредієнтів для приготування кондитерських виробів; – Споживчі переваги швидко розвиваються і вимагають нових продуктів з більш високою доданою вартістю; – Кондитерський сектор повністю приватизований; – Більшість великих кондитерських фабрик є частиною великих об'єднань, які здатні відстоювати свої економічні та політичні інтереси та відбивати загрози як внутрішні, так і закордонні; – Баланс конкуренції між великими і малими гравцями має позитивний вплив на інноваційну діяльність на ринку та загалом на рівень конкурентоздатності галузі; – Висока якість продукції. Фабрики уважно стежать за технологічними новинками у виробництві шоколаду, постійно здійснюють пошук нових видів сировини та обладнання, які б забезпечили мінімум витрат та високу якість продукції, та купують їх; – Наявність постійного внутрішнього постачальника лівової частки сировини; – Собівартість кондитерських виробів є значно нижчою ніж у ЄС.
Слабкі сторони:	<ul style="list-style-type: none"> – Державне регулювання цін на цукор та борошно порушує розвиток сектора і навряд чи буде скасовано в найближчому майбутньому; – Нестабільність політичного стану на Світовій арені породжує повсякчасні перепони.
Можливості:	<ul style="list-style-type: none"> – З 2010 року українська економіка почала показувати період відновлення після кризи; – Сільське господарство загалом має величезний невикористаний потенціал для подальшого зростання і забезпечення потреб кондитерського сектору, що сприятиме собівартості та розвитку експорту; – Вихід на новий ринок; – Збільшення експорту. Великі українські кондитерські компанії планують закріпити свої лідерські позиції за рахунок експорту продукції в Росію, Грузію, Казахстан, Вірменію, Азербайджан, Балтику, Молдову та інші країни.
Загрози:	<ul style="list-style-type: none"> – Зростання цін за одиницю продукції призведе до зниження споживання товарів; – Неясності урядової політики стосовно кондитерського сектору може призвести до структурних проблем, зокрема в питаннях експорту; – Збільшення девальвації може негативно вплинути на імпорт кондитерського обладнання; – Втрати товарів при транспортуванні; – Можливе зниження цін на світових ринках; – Природні фактори. На прибутки компаній може негативно вплинути неврожай какао-бобів, цукрових буряків та зернових.

Список літератури

1. Тюха, І. В. Сучасні тенденції розвитку світового ринку кондитерських виробів [Текст] / І. В. Тюха, Н. В. Кравчук // Ефективна економіка. – 2012. - №5. - С. 53-58.
2. Стрельникова, Д. Сегментація українського ринку кондитерських изделий [Текст] / Д. Стрельникова // Економіка та держава. – 2010. – № 3. – С. 69 – 71.
3. Шестак, О. В. Сучасний стан та тенденції розвитку кондитерської галузі [Текст] / О. В. Шестак // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. – № 6(980). – С. 132-137.
4. Обзор рынка кондитерских изделий Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://proconsulting.com.ua/analiz/pitanie/kond/index1.html> / - 24. 10. 2014 р. – Загл. з екрану.

-
5. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html/ – 24. 10. 2014 р. – Загл. з екрану.

References

1. Туша, І. В. & Кравчук, Н. В. (2012). *Modern trends in global confectionery market. Efficient Economy*, 5, 53-58.
2. Strelnikova, D. (2010). *Segmentation Ukrainian confectionery market. Ekonomika that power*, 3, 69-71.
3. Shestak, A. (2013). *Current status and trends in the confectionery industry. Vestnik NTU "KPI". Series: Actual problems of the Ukrainian society*, 6 (980), 132-137.
4. *Overview of the confectionery market of Ukraine. (2014). Retrieved October, 15, 2014, from : <http://pro-consulting.com.ua/analiz/pitanie/kond/index1.html>.*
5. *The State Statistics Committee of Ukraine. (2014). Retrieved October, 15, 2014, from : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html.*

Стаття надійшла до редакції 24.10.2014 р.